

ŞİİR • SANAT • EDEBİYAT

Kıvıncı

BU SAYININ İSİMLERİ

İsmail Karakurt

Erdal Noyan

Bahaettin Karakoç

Selçuk Küpçük

İbrahim Yolalan

İsmail Göktürk

R. Melih Erzen

R. Mithat Yılmaz

M. Ökkeş Evren

Mehmet Narlı

Celal Ceren

M. Yasin

Şahin Taş

32

16 Nisan-31 Mayıs 1999

Kırağı

ŞİİR • SANAT • EDEBİYAT

kırkbeş günde bir çıkar

sahibi ve qazı işleri müdürü

Cengiz Coşkun

yaqın qönelmeni

Taqıb Atmaca

yaqın danışmanı

Mehmet Durmaz

dizgi- tashih

Mehmet Hoşnuc

Murat Selamet

kapak tasarımı

Sabahattin Kağış

okuqucusuna gönderilir

yıllık abone bedeli

2.500.000 TL

fiyatı

300.000 TL

posta çeki

Taqıb Atmaca

507532

qazışma adresi

PN 50

80100 Osmaniye

telefon: 0 328 014 91 46

baskı

Marmara

0 212 501 31 72

*Betondan kubbelere çarpıp dünüyor tekbir
Göz yorucu yeşile boyanıyor cemaat
Fes rengi bir aydınlık sızıyor pencereden
Günü içte tutarak dinleniyor cemaat*

Kırk çizgilerle dolu bir hayatınız oldu sizin. Çünkü siz, kutsallarınızı, nereye gittiği bilinmeyen, daha doğrusu birbirine zıt istikametlerdeki bir çok limanı aynı tarifeyle rotasında barındıran bir gemiye bindirdiniz. İnaçlarınızla kabul edilmediğiniz bir "Seçkinler Kulübü"ne vücudunuza hiç yakışmayan bir smokini giyerek girmek istediniz veya girdiniz. Zamanla, önemsemediğiniz smokinin adamı olmaya başladığınızı farkettiliniz. Buna zorlandığınızı hissettiniz, kabullendiniz veya kabullenmediniz.

Hissettiniz ki, içiniz size direnecek, smokin dışarıdan bastırarak, olmadık yerlerde olmadık şeyler yapacaksınız. Belki "Klüp"e "Devamlı Misafir Üye" olma şerefine nail olacaksınız. Ama yer ve zamanı her geldiğinde "misafir" olduğunuz nazıkçe veya kabaca hatırlatacak size. Belki de uyum sağlayamayacak, seçkinler klübünden ayrılacak veya atılacaksınız. Bu durumda kendi "Yerli seçkinler klübü" nüzün temellerini atacaksınız. Kendi klübünüzde, onlardan öğrendiklerinizi yeşile boyayarak uygulayacaksınız. Light takılacaksınız ama gittikçe kararcaksınız. Sözlerinizin, davranışlarınızın samimiliğinden kimse emin olamayacak, siz de olamayacaksınız. Zaten asla "Emin" de olamayacaksınız. Bütün bunlara rağmen etrafınız kalabalıklaşacak, iltifat edecekler size, önünüzde eğilecekler, yüceltecekler. Gittikçe ağırlaşacak, "dibe" vuracaksınız. Ama o dip; Derin Mavi olmayacak.

"Seçkinler Klübü"nde ne öğrenmişseniz onları uygulayacaksınız. Kar(ş)ınız, kızlarınız, oğullarınız da sizden öğrendiklerini uygulayacaklar. Tıpkı "onlar" gibi olacaklar, ama size göre asla "onlar" gibi değil.

Artık siz de seçkin olacaksınız. Defileleriniz olacak, sıklamabazlarınız, siliklonlarınız, makyajlarınız, yüksek ökceleriniz, müteaddit kerrat ile gizli nikahlarınız, "caprice"leriniz, birinci sınıf dünyalarınız... Baştan ayağa, tepeden tırnağa marka olacaksınız. Boğulacaksınız.

Siz, okullar açmayacaksınız, kitap gibi kitaplar basmayacaksınız, kültüre, sanata, düşünceye üvey evlat muamelesi yapacaksınız. Milletin oğulları ve kızlarını soğuk binalarda, tıksık tıksık mekanlarda yetersiz, seviyesiz adamlara teslim edeceksiniz. O çocuklar oralarda ezilecekler, kişiliksizleştirilecekler, sloganlaştırılacaklar. Hayatları bir kaç slogana ve ev, araba düşünce sığacak kadar dar olacak onların.

Onlar üniversite kapılarında bekleyecekler, üşüyecekler, yardım bekleyecekler. Siz onlar için üzülecek, sebep olanlara verip veristireceksiniz. Demokratik hakları için sonuna kadar arkasında olacaksınız onların. Ama yetmeyecek. Çünkü "Seçkinler Kulübünüz"de harcamak, ev, araba, marka sahibi olmak, lüks mekanlara takılmak, beş yıldızlı "İslami" oteller de tatil yapmak, belediyelerden ihale kapmaya çalışmak ve defileler tertip etmekten eğitim kurumları açmaya, üniversiteler kurmaya, kütüphaneler tesis etmeye vaktiniz kalmayacak, sloganlarınız size yetecek, artacak bile. Asla "ciddi"şeyler yapmaya yanaşmayacaksınız.

Bu arada kızlarınızın, oğullarınızın lüks ve serbest hayatına özenen taşra kızları erkek arkadaşlar edinecekler. Onlarla cafeleler takılacaklar, bacak bacak üstüne atıp sigara içip, yolda sokakta sakız çiğneyecekler. Boyanacak, süslenecek, renklenecek, ökcelenekler. Birer "Post Fadime Generation" kesilecekler.

Öte yandan ;

Sanatçıların, edebiyatçıların, aydınların gerçekten "İslamcı" olacaklar. "Cı" olmanın bütün gereklerini yerine getirecekler .

Sanat - Edebiyat dünyasında bir yerlere gelebilmek; kendisini ve başkalarını pazarlama yeteneği ile paralel gelişecek. Bir kısmı ise "Batılı terminoloji" ile İslam'ı anlamaya ve anlatmaya çalışacak. Yüzünü döndüğü batıdan gelen ışıqla, sırtını döndüğü "Doğu"yu en iyi anlatma iddiasında bulunacak. Bununla da kalmayacak, bu iddianın devamını sağlamak için tepeden bakan ve ısıran gençler yetiştirecek. Çoğu zaman doğruları da söyleyecek ama o doğrular yaşanmış veya yaşanması amaçlanan bir hayatın doğruları olmayacak.

Şimdi diyorsunuz ki; "Nedir bu karanlık, bu oyun neden bitmiyor, hiç mi bitmeyecek?"

Belki;

Çünkü siz hiç bir zaman; "Biz bu oyunu oynamıyoruz arkadaş" demeyi denemediniz. Oyunu orta yerinde bırakıp, el yordamıyla da olsa salonu terk etmediniz. Onlar sizi bırakmayınca siz "bırakmayı" tercih ettiniz. Elhasıl bu koşuyu bitiremediniz.

Şimdi; Sizin yarım bıraktığınız koşuyu belki de "Cami Yaptırma ve Yaşatma Dernekleri" tamamlayacak.

*Her soluk kendisini bıraksa da boşluğa
Her yürek kendi için genişip boşalsa da
Cepler incitilmeden safla boşatılma da
Makyaja mabuzlarla direnıyor cemaat*

DÖNE DÖNE

Yağmur yatağı, gül yaprağı
Ölüm hışırdar ben giderim.
Kan köpüklü aşkın ırmağı
Ölüm hışırdar ben giderim.

Söyle söyle, ipek sesli yâr
Sıla mıdır yüzünde bahar
Gözlerin simya, taşa tutar
Ölüm hışırdar ben giderim

Tohum ekin -ekmek- olanda
Gülün şaha yanışı kanda
Yüzünden yüreğe akanda
Ölüm hışırdar ben giderim

Selam olsun kıldan testere
Gündelik yokluğum nennile
Kalemsiz yürek döne döne
Ölüm hışırdar ben giderim

ÖĞRENCİ

Dört yıl öncesinin Eylül tedirginliğinde taşralı bir genç, Nedim'in tek taşı uğruna bütün İran'ı gözden çıkardığı bu şehre adam olmak andıyla merhaba demişti.

Karmakarışık Topkapı, perişan surlar, Galata Köprüsü, vapurlar, çöplük olarak kullanılan deniz, araç ve insan kalabalığıydı; önceki iki ziyaretinden aklında kalan. Bir de her seferinde yeniden gelmeyi arzulayışı. Emirgan'ı bile görmemişti henüz!

Görünen o ki metrekareye düşen insan sayısı artmış, trafik hiç tarak girmez hale gelmiş, surlar daha fazla eskimiş ve Haliç yine kokuyordu; yalnız eskiden, bu derede şaşkın, ürkek ve ümitsiz değil gibiydi yüzler... Elem bulutlarının perdelediği çeşreler her birinden "tarif-siz kederler içinde" ki Orhan Veli yansiyordu. Çok geçmeden, evlerin kapılarının hava kakarır kararmaz sürgülendiğini, kulakların imdat çılgınlıklarına kapalı tutulduğunu, İbrahim Tatlıses'in "Ayağında Kundura" yla şöhet basamaklarını hızla tırmandığını öğrenecekti. Kitaplardan öğrendiği İstanbul bu değildi; gerçek İstanbul türbelere, mezarlıklara çekilmiş gibiydi. Acemi bir aşçı tarafından hazırlanmış ve tuzu fazla kaçırılmış yemeğe benziyordu şehir ve su yerine alkol vardı sofrada. Öğrencinin perhizin faydalarını bildiği ise söylene-mezdi. Kitaplarda okumuştı ama; Necip Fazıl'ın, Yahya Kemal'in, İstanbul'unu göremedi ve arayamadı...

Zaman ırmağı kesintisiz akıyor...

Dört yıl sonra Kasım sonları; rüzgarlı bir gün. Şehrin nüfusu bir kişi eksilmek üzere. Kimlik sormalar, aramalar, patırtılar, tehditler bitti. Kara Ticareti hocası onu dersten atamayacak artık. Birisinin anfi kapısından girişini izleyemeyecek gözleri. Balzac'ın da "Vadideki Zambak"ın da hükmü kalmadı. Bir gece rast gele taranan kahvehanede öldürülen şen şakrak dilsizi unutabilecek... Mimikleriyle türkü söyleyen bu garibanın ölüm haberini aldığı anda en yetkili ağızdan çıkan bir beyanı dinliyordu televizyondan. Şöyle diyordu: "Anarşi duruyor!" Yarım ekmek arası kaşar peynirini çay eşliğinde yemekten hoşlananlarla, aynı gıdayı ayanla almayı tercih edenlerin arasındaki kavga, istakoz tüketicilerinin işine yaradıkça bu anarşi bitmez!...

Yahya Kemal'in, "sâde bir semtini sevmek bile ömre değer" dediği İstanbul'a bunca hay-huy arasında alışverişmişti. Gaziosmanpaşa, Merter, Beyazıt, Kumkapı, Beyoğlu, Sahaflar Çarşısı, Çınaraltı, Eminönü, güvercinler, sinemalar, yurt, üniversite... Bilmem kaç milyonun ömrünü rehin alan bu kente, kimseye yar olmayacağını bile tutuluyor insan. Aksaray'daki nohutlu pilavcı, Süleyma-niye'deki kuru fasulyeci, Cağaloğlu'ndaki hamburgerci... Malta köşkünden seyrettiği manzara, dalgaların sesini dinleyerek güya ders çalıştığı Ortaköy'deki kafeterya. Yeşilköy'ün çay bahçeleri, Bakırköy'ün sahili. Minibüs durakları, titreyen rayları, Ferdi Tayfur Sezen Aksu arası günler... Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Beş Şehir"'de, "İstanbul, ya hiç sevilmez; yahut çok sevilen bir kadın gibi sevilir." Diye uç duygulara taşıdığı şehirden ayrılıyor. Şimdi vedâ zamanı...

Biliyor; İstanbul, dolup boşalmaya devam edecek. Vasıtalar şehre girdiklerinde götürdüklerinden daha çok sayıda insan getirecekler. Herkes, nefret edecek ve sevecek bu şehri. Sürekli çoğalacak gönüllü mahkumlar! Tuna pastahanesindeki o masa da boş kalmayacak... Elveda, Necip Fazıl'ın "zaman mekan aşır gelmiş sevgilisi."

Hissediyor; yarım bırakılmış, hiç başlanmamış ve farkına varılmamış çok şeyler bırakıyor ardında...

AŞK DAVULCUSU

Aşkın davulunu astım boynum
Çalıp geziyorum hep sokak sokak
Ateşi gül diye aldım koynuma
Bilmeyenler diyor, şu garibe bak

Ben ayna olmuşum bakanlar bakmış
Zaman gergin deri, yürek tokmakmış
Herkes cananına bir isim takmış
Kimi aşk sarhoşu demiş; ene'l-hakk

Ben ne kemik, ne et, ne de deriyim
Fiziğinden firar etmiş biriyim
Duman ve kül oldum hâlâ diriyim
İsteyen yiğit der, isteyen korkak

Alemde ne kulum, ne de şahım var
Gönülle örtüşen özge rahım var
An- ı daim özümde Allah'ım var
Dinleyin ne diyor davulla tokmak

Kalp uçmazsa zikir zikir olur mu?
Özü Hak'la olan hakir olur mu?
Ölümsüze münkir-nekir olur mu?
Karakoç, son sözü ehline bırak

TEKRARLANMIŞ PARANOYA

hayat bir tutan geri çekilmektir çoğu zaman
bir nevi yanlış algılayış
ve sıkça tekrarlanmış paranoya

ki bu yüzden yüzümüzü rüzgara dönmez miyiz
ömrümüz kavgaya
ya da tutmaz mıyız boynumuzu yağlı organlara
durmaz mıyız bir köşesinde akıp giden zamanın
hayat bir tutam geri çekilmektir çoğu zaman
hiç anlamaz mıyız

anlayıp da bir kez dönüp bakmaz mıyız
sevgilinin yüzüne
yüzü bizden yaralı olanlara donup kalmaz mıyız
ne dersin / durmaz mıyız a'rafta biteviye
hayatı bir tutam geri bırakmaz mıyız

ŞİİR YETER (Mİ) BİZE

baygın bir mabette
bir kuytuda

ç

ö

z

ü

ı

m

ü

ş

olmalıyım

ki

iliğimdeki ak

ve yüreğime dökülen kezzap

beni diriltecek kadar değil

beni diriltecek kadar değil

bunefes

bukapılar

buşehir

ve bana gelen yağmuru

tartacak gibi değil şiir

HAYATA TUTUNMAK

"Sigaralar yakılır üfürülür duvarlara/
Oturulacak bir yer bulunur/Hayatın sıfırlandığı anlara"

Efendi Hocam

Sigaralar yakılır. Siper almak gibi bir şeydir sigara yakmak. Gerçek dramaların sahnelendiği bir tiyatrodaki seyirci olarak bulunuyorsanız, yüreğinizin kaldırmadığı yerde dışarı çıkabilirsiniz. Ya bu sahne yüreğinize kurulmuş, bütün bir dışarı dramaya kesbetmişse... Bir çocuğun ağlaması, bir yaşlının inlemesi, bir ananın dilenmesi alışkanlığınız değilse kısıvrak kısıvrak yakalanırsınız hayata. Yakarsınız sigaranızı. Umutların kaybolmasını izlersiniz dumanların kıvrımında. Duvarlara çarpıp parçalanan duman, hayatın gerçekliğiyle örtüşür çoğu zaman. Duvar neleri çağrıştırmaz ki insana? "At üstünde kuşlar gibi dönen" Ziya'nın atının pazara çekilmesidir. "Dağı dağa kavuşturan gün" iken Memik Oğlan'ın öte geçce lerce vurulmasıdır duvar. Paramparça olan umutlardır duvara çarpan duman. Ve insanların umut kırıntılarının peşindeki telaşdır dumanın savruluşu.

Efendim. Şimdi saz çalabilmeyi, hiçbir şeyi istemediğim kadar istiyorum. Ben bazen deliriyorum efendim. Halay çekmeyi bilmek istiyorum ölesiye. Coşkun bir sel olup akmak için, kibriti yakmak gibi mızrabı vurmak istiyorum tellere. Yiğitlerle halay tutup, mendilimi sallayınca; davul gümleyip topuklarını vurunca yere... tüm kötülüklerden korkup sigara kokuları gibi duvarlara sinecek sanıyorum. Küçük bir çocukken mehter bölümüne girmek istedim Hayata karşı, çağa karşı ancak böyle bir duruş almak gerektiğini düşünürdüm. Pervasız, yiğit, vakur. Dim dik bir baş, derviş bir gönülle kudüm çalarak, kös vurarak ilerlemeliydi. Meydan okumalıydım çaresizliğe, erdemsizliğe insana musallat olan her kötülüğe.

Bazan bir ışıltı yakalarsınız bir kelebeğin gözlerinde. Gün yanaklarında mustular vardır size. Bazan bir ninenin entarisinin cebinden çıkardığı şekerleri, "kuşlar size şeker getirmiş" diye torunlarına verişini izlersiniz hayretle. Bazan bir kelebeğin uçtuğunu yalnızca siz farkedersiniz. Bir kar çiçeğinin kış boyu işyerinizin gerisinde sizin için açtığını düşünürsünüz. Ne hoş kokuşludur o çiçek. Bazan bir efendi hocam size bir dörtlük yazıp uzatır, şerhededesiniz diye. Şerhinize güvenilmesi ne sağlam dayanaktır bilirsiniz. Bazan bir has dostunuz, "devlet hiç aşık olmamıştır, elleri cebinde yağmura ıslanmamış, bir sigara yakıp türkü dinlememiştir" yazan bir denemeyi sizinle paylaşmak için getirip karşılıklı birer "cigara" yakarak okuması ne müthiş mutluluktur. Bazan, telefonun öbür ucundaki şair dostun aşına "çay hazır İsmail" diye sesini duymak ne büyük güzeldir. Bazan bir ezan sesiyle dalıp, o ses kadar ahenkli, lirik, coşkun bir insanlık medeniyetini yeniden kurmak ne mükemmel düşündür efendim...

Ama bütün bunlar hep "bazan" oluyor. Kalıcı olan hep diğeri. Çoğu zaman öylesine yazmak, yazabilmek istiyorum efendim. "Okuyacağım Aney, büyük adam olacağım" diyen şair gibi sesleniyorum kendime; "yazacağım Aney." Hayatı yeniden dönüştürmek, kendisi olma bilgisine ulaşmak istiyorum. Aslında, hayata tutunmak istiyorum efendim. Tutunabildiğim bir hayatı biriktirmek istiyorum içimde. Saz çalmayı da bunun için istiyorum, şiir okumayı da. Ben bazen deliriyorum efendim. Kişisel menkıbelerini yaşamadan öldüğüne inanıyorum inanların. Kendisi olmadıklarını, toplumsal bir malzeme yığınına dönüştüklerini sanıyorum. Bütün kitapları bir çırpıda okumak geçiyor içimden. İnsanların biriktirdikleri hayat bilgisine ulaşmak, hayatın işleyiş kurallarını deşifre etmek istiyorum. Bazan kör bir kuyunun içine düşer gibi, bazan alabildiğine geniş bir ferahlama duygusuyla "kader" geliyor aklıma. Herkes gibi inanıyorum kadere, bilmeden. Kader, zulüm, adalet...

"Sigara yakılır / Üfürülür duvarlara." Demli çaylar gibi buğuludur yürekler. Hayatın manası vardır veya yoktur. Hayatı dönüştürmek - ama kendi içinde - belki mümkündür. Dönüşünce ne olacağı muhâldir. Söz tükenmiştir. "Oturacak bir yer bulunur / Hayatın sıfırlandığı anlara." Saz başlar inceden. Serersiniz sofranızı; içinizde biriktirdiğiniz hüznü, inlemeyi dökersiniz orta yere. Sigaranızı, sazın perdelerinde genişleyen, derinleşen hayata tutunmak için yakarsınız. "Sermayem dilimde bir ah kaldı." Hayat bir şekilde yaşıyor zahir..

" BEN MUTLU OLAMADIM, KİMSE OLMASIN!..."

-beni geceyi gördüm-

mezip tarafım, düşlediği hayâli bir beldeden ve büyüli bir zamandan esinle öyle tahayyül eder ki, saçlarına ve gülüşlerine yıldız toplayan bir dil-ruba idi gece. Öyle ki bütün yıldızlar ve ay arz-ı endâm ederdi gelişine, katar katar turnalar pervâne kesilirdi tebessümüne. gözleri zifiri karanlıklardan dokunan siyah-ı matem, babil bahçelerinden çalınan zeytin karasıydı. elleri sevgiden damıtlmıştı gecenin, gülüşleri güneşten... etekleri yıldız toplardı semalara. akşama karşı duran sulara şimal rüzgârlarına çözdürür saçlarını, meltemlere ördürürdü. dolunay geceleri göklerin yasemin kokulu koyunda yıkanır. dört bir yana tutam tutam serperdi güzelliğini; bu yüzden karanlıkta daha güzeldi kadınlar, geceden parıltılar yansır yüzlerine..., ancak sevdaya susardı gönlü gecenin. bir zaman kehribar bakışlarındaki güzelliğine serin umutlar sunan masum duruşlu, duru bakışlı bir garip yıldız girdi düşüne. sonra her akşam vakti güneşin solduğu yerden, gözlerine divâne sırlar seren bu hummalı yıldız yükseldi ellerine. ay ışıklarının nezaretinde geceyle hem-dem oldu. bir vakt bu minval üze geçti mevsim.

seyyârelerin çorak gönüllerinde boy verince kıskançlık, samanyollarını sermest dolaşan bu aşık-ı bi-mecâle karanlığın dolaşık eteklerine pusu kurdular. gecenin kanlı giryelerine dikenler büyüttü mevsim, elem-i intizârına inkisar sundu yollar. her dilden dualar etti gece; kâr etmedi. bağrında kor ateşler yandı gecenin, eteklerinde dökülüp boşluğa aktı yıldızlar, dumansız ateşler yandı içinde; alevinde leyli acılar göğerti boy boy. cinnetin kıyısına yelken açtı gece, çılgın renkler içinde çırpındı deniz; mükedder dalgalar intihar kızılına boyandı. ellerini sulara verdi akşam üstü, salınışını selviye.. masumiyetini gavercin aldı. bakışını nergis çaldı gecenin; bu yüzden şehla durur. kızıl güle kan çanağı gözleri düştü. deli rüzgârlara saçlarını bıraktı, dillerini bülbüle. perişan düşlerine karanlıklar toplayıp derinliğine çekildi gece. karalarla dağlandı kınalı yüreğini. tarumar bulutlar sarındı gözlerine. ruhu göğün derinliklerinde genişledi; okyanuslar alamadı yüreğini gecenin, sığ geldi. bağrında şahikalar gizleyen kara atlaslara büründü gece. duyguları katar katar mateme kanatlandı. acılar içinde melûn, mahzun yürüdü. onulmaz bir hissizliğe kapılıp gitti gece. sonra çocuksu kaygılar edindi bir zaman. iğde kokularını kıskanır oldu, nermin duruşlu güvercinleri, bir de boş yere güneşe uçuşan pervâneleri..., umudun mavisini kıskandı bulut yerine kendisini çevreleyen ışık yangınlarına aldırılmaz oldu. dillerinde düş avutan gece saçtı gülüşlerini kuytu karanlıklara, karşılığında zulmetler aldı. eteğine kara kumlar birikti öteden. katran karasına giriftar oldu, tonlarına boyandı karanlığın. mısır güzellerinin benlerine çaldı sıcak yellerle. teselli diye yaralı yüreğine çocuk buseleri sarındı. kuş sevdalarına salınacak yaptı umutlarını. her akşam vakti yaslar giyindi yeniden. güneş hüznünü dağıtmak için gecenin bütün ışıklarını adadı yollarına. diğer yıldızlar ve ay geceyi mutlu kılmak için güneşle nöbetleşe bir uğraşa girdiler. ancak bir daha gülümsemedi gece. ahd edip göstermedi yüzünü hiç birine. o gün bu gündür gece yalnız, çocuklara ve delilere göründü. bir de dile düşmek için zaman zaman şairlere göz kırptı, bulut ve yıldız kümeleri ile ay ışıkları arasından. ardı sıra sesi çiğ tanelerinin ürperişinde yankılanır oldu: "ben mutlu olmadım, kimse olmasın!..."

şimdi boş sokaklar avutur geceyi, el-ayak çekilince evlere, sokaklara taşınır perişan gece, manasız gülüşler arar, belli belirsiz ayak izleri...

İNS

Elest bezminde söz verdik

- belî yâr

Kayda geçti adımız ve andımız

Kıssamız okunur hep nutfе'den münteha'ya

Ve bilinir adresimiz.

Levh-i mahfuz'da yazar ateşten harflerle

İfrit, iblis ve nisyanım

Elma maceram, isyanım

Küfrüm ve tövbem

Bulvarlı sıratlarda kanar ruhum

Hem kanar, hem ağlar kelimem

Kıyam, rükû, sonra secde

Yani İbrahim

Utanırım

Gözden geçirir ve onarırım aynalarımı.

Gördün ya

Bir firariydim o gün ben

Rahîm'den Rahm'a

Gör bak

Bir firariyim bu gün de

Işıklar kentinden hâfıza-ı keh'fe

Çiğ süt içer ve balçık taşıyım

"Hoşça bak zâtına kim" diyende şair

- ezilir

"Ahsen-i takvim" nazarında

- eririm.

Tamamladım

Suhuflardaki mukayyet tanımını

Buldum

Çağın anaforunda yitirdiğim akdimi

"Vel asrı innel insane lefi husrin"

- sapağında

Soyundum mermeri fecri kuşandım

Dedim ki bana düşen bu şehri sevmedim

Sabrı bana verin

Sevgiyi ve aşkı bana

Bana adresimi gösterin.

ŞİİR DÜŞLEYEN ADAMA

I.

Düşlediğin şiir doğmuşsa
Ey şair
Emzir şiiri

Hamdet
Düşleri bağışlayana
Ve selâmla gir
Kelimeler ülkesine

II.

Ne gizlersin sermestliğin
Şiir kokuyorken ağzın

DİLCANIM

Kılıç küstah
gölfesinde darağaç sesi
at cebrî
koştukça kan terliyor nefesi
kalem tutsak
oynadıkça daralıyor kafesi

mühzun olma dilcanım
depremden sonra her ana
ağlayarak söyler türkülerini

söz mütehavvil
tarihin balkonunda onyak
yazı تنها
geceye toplanıyor revnak
aşk sürgün
bestekarını kaybeden leylak

mahzun olma dilcanım
devlet dileyen şehzade de
gizlice söyler türkülerini

CAHİT ZARİFOĞLU ÜZERİNE -IV-

C. Zarifoğlu'nun Şiirlerinde "Ölüm" Teması

Ölüm Zarifoğlu'nun şiirlerinde yeni bir başlangıç için duraklama dönemidir. İslam inancına göre insan öldükten sonra tekrar diriltilecektir. Kendilerine yeniden hayat verilen insanlar dünyadaki fiillerinin Tanrısal olana uygunluğu nisbetinde ödül alacaktır. Savaşın ardından gelmesi muhtemel ölüm hadisesi Zarifoğlu için düşünülebileceklerin en iyisi şeklinde tezahür eder. O, bir anlamda şehit olmak özlemi içindedir.

Çocukla ölümü birbirini başat tutan bir anlayışla her doğumun bir ölümü beraberinde getirdiğini, acıyla sevincin, yaşadığımız hayat içinde içiçe olduğunu düşünür. Ölüm, içinde yaşadığımız hayatın türlü güçlükleri ve acılarıyla kendini hissettirmektedir ama insanımız ona karşı çok soğuk ve hazırlıksızdır. Ölümün ne zaman, nerede ve ne şekilde karşımıza çıkacağı belli değildir. Bu sebeple ona karşı her an hazırlıklı olmak gerekir. Bunun içinde ilahi olanı eksiksiz yaşamalıdır insan.

Ölüm temasına ilk yer verdiği *İşaret Çocukları* adlı kitabında yer alan *Sen Kuş Olur Gidersin Biri Trenle* adlı şiirde, ölümle birlikte "şehitlik" kavramını gündeme getirmektedir. Şehitlerin ölmezliği inancından hareketle, kuş safiyetinde günahsızlığa ulaşır şehit.

Ölüm Zarifoğlu için bir kaybın yanında kurtuluşuda ifade ediyor...

"Ya bu kez ölenleri görmeliysek

Ya sen kuş olup gitmeliysen bir trenle"

Zamana Yay Gerip Ok Atmak ve Çölde Gizli Bezginler adlı şiirlerinde de ölümü bir tür kurtuluş olarak değerlendiren şair, kurtuluşu ölümü basitçe görmediğinden dolayı düşünmektedir. Ölen muhakkat üstün bir değer, İslam uğrunda verilen mücadelenin sonucunda ölmüştür. Bu ise varılan bir makamdır. Ölen, şehitlik mertebesine ulaşmıştır. Her ne kadar çevresindeki insanlar onun için yas tutsalar da o kurtulandan olmuştur.

Hayat sürekli ölümler doğuran bir anadır. Çocuk doğar ve ölür. Bu bir tür sonsuzluktur. Bunu ahlatmak için ilginç bir yöntem kullanılır. Tüm şiirleri içinde en ilgi çekicilerinden biri olması hasebiyle:

ZAMANA YAY GERİP OK ATMAK

Şarkı ve oyma dudak

Sağlam gözleri

Ve yandan bakılınca

Uzun yüzünde kabattıma bir deniz

Bütün kuşlarla gidilir yanına

Sıhhatli bir hava seçilir dolaptan

Bakılır en arkaya durmuş evin

Acısız aynasına

Bu yaşamak sezonu çok memnun

Yay gerip ok atan

.....

.....

Noktalarla ifade edilmek istenen hem bunu anlatmak için kelimelerin yetmeyeceği ve ölüm hadisesinin her zaman cereyan ettiği hem de gelecekte de aynı konuyla ilgili yazı-ların olabileceğidir.

"*Çölde Gizli Bezginler*" şiirinde şehitlik mertebesine ererek ölenlerin ardından kendi durumuna hayıflanır ve yalnızlığından şikayet eder:

*"Sevinçle kaçın kurtulun ölümlerinizle
Yalnızlıkla ben kaldım"*

...Sevindiniz işte olan koşturun. Aha size son atım"

"*Hesaplamadan ölü*" adlı şiirinde şair, geçmişle bugün arasında bir karşılaştırma yaparak o günün huzuruna özlem duyar.

"*Hayvanlar bile altında rahat uyuyan*" bir adil yönetim içinde olmayı arzu eder.

Çocukla ölüm içiçe girmiştir bu şiirde:

*"Toplanan şimdilik sürgüne eklenen
değerli çocuklar
arkalarında büyük rüzgarlı anne etekleri"*

Zarifoğlu çocukları, kendini, belki de herkesi ölüme hazırlamak ister gibidir:

*"Dışında açıkça bir tazi koşuyor
Ölümlerde yorulup
bir güle kapanan
gelincikte beklesen.."*

dizelerinde açıkça görüldüğü gibi ölüm aslında çiçeklerle bezeli bir dünyaya aralanan mutluluk kapısıdır. Ölmek asla yok olmak demek değildir, "*yorulmak*"tır. Dinlendikten son-da da yeni bir başlangıca varılır.

Ölümden korkanların halini tasvir eden şair, herkesi doğru olarak bildiği değerler içinde yoğurma amacındadır.

*"çocuklar ki mutlaka kutupta bırakılan
ve dönülen bayrak..."*

Bunca unutulmuş, uzaklaştırılmış bir değer olarak çıkar karşımıza çocuk. Bu yüzden:

*"Ağızdan ağıza
ve meydanlara
cılık çıkan yığılan çocuklar"la* doludur dünya.

Şair, "*korkuyu ölümüyle ağzına kitleyecek*" kadar ölümden yana bir tavır içinde gö-rülür. "*ölümle sözleşmek*" diye bir deyim kullanılır. Bu sözleşmeyi gerçekleştirecek olanlar ancak "*secdeye duran*", ibadetin zenginlik olduğu fikriyle "*süslenen*" insanlardır.

"*Açlık Türküsü*" adlı şiirinde ölüm, bir hesaplaşmadır. Öldükten sonra sorulacak soru-lara verilecek cevaplar vardır ölümün önünde. Şair, kendini henüz ölüme hazır hissetmez ve sorulacak hesaplardan ürker:

*"Çıkıp gelmesini beklediğim
Geniş çılgınlıklar atarak
Çıkıp gelirse
Morarmış yanağında zehir tutarak
Yıkarsa duvarlarımı
Etimi aralar, aşkı kurcalarsa
Önünüze açtığım sofralar adına
Beni Tutun kaldırın ortadan
Çünkü hesap benden sorulacak
Sorulacaksa"*

İyilik ettiği insanlardan yardım umarak verilmesi zor bir hesabın içine düşmekten kurtulmanın çarelerini arar ve kendisini sorumlu bir insan olarak düşünüp " *..hesap benden sorulacak/sorulacaksa*" der. Kendisinden sorulacak hesap nedir? Bu sorunun cevabı dünyanın herhangi bir yerindeki haksızlık ve zulümdür:

*"Elmacık kemiğinde güm güm vuran
Var olma hevesimin
Vahşet dolu sur kervan baloları
Hesabı benden sorulacak"*

Emeğin ve insancıl üretimlerin teknolojiye galip geleceğine inanır:

"Buğday havada durdurur kurşunu"

"Su" adlı şiirinde, ölümün bize hem uzak hem de çok yakın olduğunu onu her an hissetmenin ve bazen acılarla ölüme yaklaşmanın mümkün olduğu tezi üzerinde durur. Ölümün bizi nerede ne zaman yakalayacağı hiç belli olmaz. Bazen çok gizli, bazen açıkça gelir bulur.

*"Mektep taze ekmek dilimi zeytinin içindeki bağırğan
ölüm
sıkışmış aramıza
sandalyenin dibinde mi
dudak sıcak çay bardağına kapanırken
salıncak onunla içten içe anlaşma
cevizin ipi tutan çocuğu kayıran dallarında
yeşil yaprakta veba
ölüm evin hangi bilinmezinde ya da açıkça
küçük kardeşin avucunda mı?"*

Şiirin üçüncü bölümünde ölüme nostaljik bir yaklaşım görülüyor.

"İnanç yiğit ev sorardı bulup konaklardı."

Ölüm, üstüne söylenen marşlarla, çocukların ona karşı duyduğu yakınlıkla ve "nazlı"sıfatıyla ifade olunuyor Zarifoğlu'nun şiirinde:

Ben Dirimle Doğrulurken şiirinde:

"çocuklar ağızlarında ey Nazlı ölüm, ey Nazlı Bahar Marşlarıyla"

Aşağıdaki dizelerle çocukların savaşa nasıl hazırlandığı, bunca düşman arasında yaşayan insanların onlardan artık kurtulma vaktinin geldiği inancına açıklık getirildikten sonra vurgulanmaktadır.

*"Oğlum sen artık
Şarapnel gibi yağmalısın
Düşmanı güzelce vurmalsın"*

Ölüm insanlara komşuymuş gibi yakın görülmektedir. Bir değişimdir. Azrail, bu değişimin anahtarıdır. Ölmek "becermektir" ama neyi, sanırım ölmenin zorluğunu ya da değişimi. Bir değişme gibidir Azrail

Ölüm insanlara yaşamının sorumluluklarını hatırlatan bir kımıldanıştır.

*"Bütün köy kımıldayacaktır.
Göl gibi"*

Ölü sıcak karşılanır onun dizelerinde:

*"Köyden o ölü kalkar
Süslenmiş kordelalar takılmış bir koç
...*

*Bayram değil seyrandır
Aşk aceleyle oraya buraya göz gezdirir
Sevgi sabırla ahır kapılarından süzölmektedir"*

Ölümün hatırlatan yüzü köydekileri canlandırmakla kalmamış aşka yaklaştırmıştır. Köy ölümle bir "*seyran yerine*" dönüşür. Ölenin ardından "*sâlâ*" okunur. "*Bir ahenk kuşu sesi*" çıkarmaktır sâlâ. Haber köyü aşar çünkü ölüm herkesi ilgilendirmektedir "*Köyden kasabayı dürtmektedir*" ölü

Haber ağı genişler böylece. Bununla beraber köyde bir acı yaşanır: Yaşayanların bir gün öleceklerini hatırlatması mı yoksa kaybedilen insanın ardından tutulan yas mı pek anlaşılmiyor acı. Ölüm köyden herkesten çok çocukların ilgisini çeker:

*"Evlerden yarış atları gibi çocuklar fırlar
Daha ilk nağmesinde tanıklar ölüyü
Burunlarıyla kim ölmüş sorusunu soluyarak*

*...
Minarenin kapısında bir çocuk halkası
Müezzinle inecektir ölü
Ölü çağırır çocukları alıştırır camiye
Ve ölüyü eve ulaştıran çocuk
Kutlu çocuktur
Taşdığı haberle masun onunla dopdolu ve büyük
Ölü adı taşıyan çocuklar dönüşlerinde
Şehri ağırlaştırırlar minare yükünü atmış
Yeniden serpilmeye başlamıştır.
ve ölen sanki muştuluk gibi;
bir sepet incir gibi dağıtıldı
evlere süleyman oğlu hacı izzet"*

Zarifoğlu'nun ruhunda oluşan fırtınalar, diriltilmek için öldüren bir duygunun iç yansımasıdır. Şehre, şehrin kültürel yozlaşmasını sürekli kin besleyen ve bir yerlerden bu yanlış muhakkak düzeltmek prensibine katı katıya inanmış şair, şehrin ölümünü onda yiten değerlerin canlanması için gerekli görmekle beraber tek başına bu işi yapabilecek güçte re görür kendini:

*"İçim büyük bir sabırla haşlandı
İçim ey içim bu yolculuk nereye
Yine bir şehrin ölümü başlatır gibisin"*

Bazı şiirlerinde, çocuk yapmakla, ölüme davetiye çıkarmanın aynı şey olduğunu gösterir imajlar var. Doğum ve ölüm kavramları iç içe girmiş olarak verilir

*"Son gelişini açıkladı
Sen kapanan gözü açıkla
Karisına arabayla tabut taşıyan adamı
Güzel yontulmuş ve parlak olan kadını
Yeni bir çocuk planı yapan
yeni ve ölümü de transfer eden aileyi"*

Ölümü, onun şiirlerinde bir direnişin külçelenmiş toplamı olarak görüyoruz.

"Zorla ezilenin zorla öldürülmesi olur"

İnsanları günahsız, hatasız yaşamak için aynı zamanda bir bilinçle yoğurarak toplumsal yapılanmaya çağıran Zarifoğlu, bu yaşamı melek safiyetinde kurgular:

*"Meleklerin hayatını yaşamaya
Gidelim sizinle insan olmadan"*

Bu oluşum, belli görevleri üstlenmeyi ön plâna çıkarıyor. İdealize edilen topluluğa bir hedef biçiliyor, insanları korkutmadan uyarmak:

"Evleri korkutmadan uluyan kurtlar gibi"

Uyanan ve uyaran bu toplum insanları, ölümü her an karşılayacak bir yüreğe de sahip olmalıdırlar:

"Görevi bu olarak

Yalnızlığımızı sessizce ortaya koyalım

Kiminki sahipse ölümü o karşılasın

Ağırlasın"

Ölüm, bedene misafirmiş gibi cömert karşılanmalı, ağırlanmalı imajına yer veren şair ölümü Tanrı'ya dönmenin yolu olarak görür.

"Güneşi ayı ve gökyüzünü bütün şekilleriyle

Bir kutlu çehrenin emrine kul bildim

Bilesiniz

Ona döndürüleceksiniz"

Zeynep ve Uzaktan Fırat Üzerine İkili Anlatım şiirinde:

"Vururken korkusun vurulanın bahtından " der.

Baht, sözlükte talih, kader, kısmet anlamlarına geliyor. Vurmak kelimesi ve özellikle vurulmak, ölümü hatırlattığına göre vuranın, vurulanın kaderinden korkması, kendi kaderiyle onun arasında bir karşılaştırma yaparak ona benzememesi için kullanılmıştır. İkinci bir yaklaşım da : Vurulanın düşman, hatta bu kavramı biraz daha indirgeyecek olursak kafir olması cehennem ateşinde onun talihi olacaktır. Dolayısıyla ona benzetmekten korkmak gerekir denebilir. Şiirin sadece kelimelerine bakarak söyleyebileceğimiz şeyse "vurulmamaya çalışmak" ya da "vurulmamak" gerekir.

Vurmak ve vurulmak fiillerinin sürekli gündemde tutulması halinde ölüm hissi durmadan gelecek ve görülecektir. "ölümün bir doku konuğu" olması duygularımızın onu hissetmeye yönelik olmasını ortaya çıkarır. İlginç bir alegori olarak görmek gerekir. "dokukonuğu"nu.

"Ki ölüm bir doku konuğu

Gibi durmadan geldikçe ve göründükçe

Ve suları da geçer ölüm

Çelikağ yok eder insan eliyle uzanarak"

Ölüm şair için neredeyse topraktan her an bitmekte olan bitki kadar çok. Şairde ölüm bir tür doğumdur. Sonsuza dek bu doğum sürer gider.

"Sonsuz gebelik ölümü suçüçeği gibi döken hayat"

İnsanların hayatını tehlikeye düşüren bir kaza, topluca bütün canlıların ölümü demek olan kıyameti hatırlatacaktır. Bu yüzden kıyameti hatırlatmak için kazayı gerekli görür.

"Çünkü kıyamet sezilsin otobüs.devrişin"

Tasavvufî nitelikleri olan kişilerin özelliklerini canlandırmak gerekir. Onların ölüm-lerinin ardından bize düşen kanlarını diriltmektir. Çünkü onlar, üstün nitelikli insanlardır:

"Kınıldat kanlarını

Koşanın, yıldırım gibi duranın

Susanın ve dağlarla konuşanın

Kendiyle

Dağları konuşuranın"

G Ü N

Sen ne güzel doğarsın
Sessiz, sâkin
Gecenin sukûnetine
Aydınlık kâfiyeler koyarsın

Her yeni gün
Bir ümid
Bir muştı gibi başlar
Tazelik, güzellik, iyimserlik
Merak...
Yeni bir günle
Uzaklar yakın
Yakınlar uzak...

Dava adına yola çıkanların ölmesi ne kadar gerekli olarak anlatılıyorsa bu insanlara komuta edenlerin de o ölçüde yaşamaları gerektiği üzerinde duruyor:

*"Çoban sürü için ölmez gelecek sürüler için
yaşamaya bakar!"*

Çünkü;

"Kısa süren bir hatıra değildir toplum" aksine çok uzun vadeli bir yapılanmadır.
Ölüm bazen da suçlardır:

"Bunlar hep senin ölün "

*" Bir yerinde yatağa sığmayan çocukların
Suçları bir atmacayla alınan çobanların "*

Ölümü burada inancın ölümü olarak karşılamak mümkün:

*"Herşey karıştı çünkü öldün
Artık kimse bulamaz kendini"*

Şeytan ötedenberi bilinen anlayışla insanı yanlışla sürükleyen soyut bir varlıktır:

"Çünkü şarttı bir kere

Ölümlle yanyana şeytanın içinde durmak"

Dizelerinde dava adına ölmeyi göze alanlara musallat olan şeytana karşı direnmek şart olarak görülmektedir. Ölüm inanç için gerekli ama şeytan, bunu engellemeye çalışmaktadır.

GEÇMİŞE ATIFLARLA İLERLEYEN BİR ŞİİR* -II-

Çağdaş şiirimizde Divan şiirinin etkileri denince adı mutlaka anılması gereken şairlerimizin başında elbette ki Necatigil gelir. Çünkü bu değerli usta, gerek "*Bile/Yazdı*"daki düzyazıları, gerekse "*Divançe*", "*Zebra*", "*En/Cam*" adlı şiir kitaplarındaki şiirler başta olmak üzere şiirleriyle şiir geleneğimizden nasıl yararlanılması gerektiğinin yollarını göstermiş, bunun en güzel örneklerini vermiştir. Behçet Necatigil, "*Düzyazılar 2*" adlı kitabında kendisiyle yapılan bir söyleşide şunları söylüyor : "*Eski şiirden biçim bakımından, ses, ahenk bakımından, yarım kafiye, alliterasyon, bunları ayarlamak bakımından muhakkak istifade etmek gerekir(...) Modern şiir Batı da Hristiyan mitoslardan, yahut Yunan mitoslarından yararlanıyor. Biz de bakır ne kadar çok değerli menkıbeler var. Kerametleri, dervişleri düşünün. Kıssas-ı Enbiyâ ise ayrı bir deryadır. Bir okuyucu Adem, buğday, karınca, Süleyman kelimelerini gördü, ha müsaadenizle açıp aramalıdır bunları, Eurydike'yi görünce, Orpheus'u görünce, yahut Antigone'yi görünce ne olduğunu merak edip sözlüğe saldırıyor da bir İslâm adı görünce veya bir Salih'in devesini görünce elinin altında bunlara ait pek çok eser vardır. Bakıp öğrenecektir.(...)"*

Şimdi onun şiirlerinde Divan motiflerinden nasıl yararlandığına birkaç örnek verelim:

"Buz Üzerine Bir Yorum" adlı şiirindeki

İçimize kapandıkça hüznün

"Bir gül açılmaz yüzün tek"

dizelerinden ikincisi, Fuzûlî'nin "Su Kasidesi"ndeki şu beyitten alınmadır:

Suya virsün bağbân gülzârı zahmet çekmesün

Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gülzâre su

"Üç Beş Damla Denize" adlı şiirinde yer alan:

Üç beş damla sepken

Gel geç gül, gayrı yerler görmek,

Özge sefalar sürmek- -

Gizli şahdamara ezelden

Bağlantıdır her şey

bölümündeki "*gayrı yerler görmek*", "*özge sefalar sürmek*" ifadeleri, Fuzûlî'nin şu güzel beyitinden alınarak bir iktibas sanatı yapılmıştır:

Gelün ey ehl-i hakikat çıhalum dünyâdan

Gayrı yerler gezelim özge safâlar görelüm

Şair, Divan şiirinin bazı mazmunlarından, imgelerinden de yararlanır. Örneğin "Şeb-i Gam" şiirindeki

Fuzulî gibi-

Mum olmalıydı da

Mum yakmalıydım

Gam gecesinde

dizelerinde "*gam gecesinde mum yakmak*" mazmununa yer vermiştir.

"Kareler ve Aklar"ın en güzel şiirlerinden biri olan "*Hüthüt*", Necatigil'in Divan şiirinden nasıl yararlanılması gerektiğine verdiği en güzel örnek ve çağdaş bir gazeldir bana göre. Şair, bu şiirinde gazelin kafiye düzeninden yararlanmış, Hz. Süleyman kıssasına telmihte bulunmuştur:

*Sanki dūğün olmuştur
Sevmiş, sevilmiş, yenmiş, yenilmiş
Çekmiş, çekirtmiş
Oyun hüznü olmuştur*

*Düştür doğaldır içlenme
Bezginlik göllerinde bir gece
Karanlıkta senin de
Yüzdüğün olmuştur.*

*Ay peşinde
Bitkin akşamlar nikotin
Düşer bir gün giyotin
Aksâdeler giyindiğin olmuştur.*

*Süleyman ve Saba, hüthüt ve Belkıs
Söyledi sorsaydık, geç git, bunlar - -
Necatigil yok şimdi
Belki bir gün olmuştur.*

Cahit Külebi'nin "Güzelleme" şiiri, adını Halk edebiyatından alsa da, biçimsel yönden gazelden yararlanır. Külebi, bu şiirinde 18. yüzyıl Divan şairi Nedim'in "Sana Redifli Gazel"ni andıran bir üslûp ve hayal inceliğiyle sevgiliyi över; son beyitte ise tıpkı Nedim gibi kurduğu hayali yıkar:

*Perçemlerinin değdiği yer fildişidir
Kara gözlerinin ak ile birleşmesi şeytan işidir.*

*Sakız kabakları gibi iner kolların ta beline
Ki bu aklığın uzandıkça incelişidir.
(...)*

*Böyle şiirler yazmaya değmez güzeller Cahit!
Çünkü, sevdaya şiirler ozanın can verişidir.*

Klâsik şiirimizden yararlanma konusunda adını anmadan geçemeyeceğim bir başka isim Attilâ İlhan'dır. Ben, özellikle Necatigil ile Attilâ İlhan'ın -son dönemlerde de Hilmi Yavuz'un- genç şairleri gelenekten yararlanma konusunda derinden etkilediklerine inanıyorum. Attilâ İlhan, "Tarz-ı Kadîm" adlı şiirinde Divan şiirine yaklaşımının nasıl olduğunu şöyle açıklar:

*olmuyor neyleyim
olmuyor velinimetim efendim
olmuyor yirminci asırda
tarz-ı kadîm üzere gazeller söylemek.*

O, eski tarz gazeller değil, kendi ifadesiyle "toplumsal gerçekçi" serbest gazeller, kasideler, zincirleme rubailer yazacaktır. Örneğin aşk, kadın, şarap konularında yazılan gazele yeni bir içerik yükleyerek "Emekçiye Gazel" adlı bir şiir yazar. Bir devlet büyüğüne kaside yazmak yerine, "Deniz Kasidesi"ni kaleme alır, bu şiirde "deniz" kelimesini tevriyeli olarak kullanır. "Ağır Ceza Kasidesi" diye bir şiir yazarak 70'li yılların toplumsal çalkantılarını şiirlerinde yansıtır. Şiir kitaplarının bölüm başlarına Divan şairlerinden seçkin beyitler alarak hem gelenekle bağını vurgular, hem de okurlarını Divan denizinin en parlak damlalarıyla tanıştırır. Kitaplarında "Serbest Gazeller" ve "Zincirleme Rubailer" adını taşıyan bölümlere yer verir. Gelin şimdi onun bir rubaisini okuyalım:

*çıktım uzay kapılarından o gece evrene baktım
ben ufacıktım*

*kımladıkça nasreddin-i tûsî'nin mezarlıklarında
sisli tûlbentleriyle serviler
doydum ölüme
yeniden dünyaya acıktım*

Şair, bu rubaisinde Divan şiirinde sevgilinin boyu için kullanılan "servi" mazmununa yer vermekte; rubainin özel vezinleri olan "ahreb" ve "ahrem" vezinlerinden yararlanmadığı halde, bu nazım şeklinin o insanı özünden kavrayan bildik sesini günümüze ve gönlümüze taşımaktadır.

"Bakfye Gazel" adlı şiirinde de şair,
*Hitâb-ı aşkı kim anlar kiminle söyleşelim
Cevab-ı aşkı kim anlar kiminle söyleşelim*
diyen Leskofçalı Gâlib'e cevap verir gibidir:
*bir yerde vahim bir yanlış yapılmıştır
ne yadsımaya dilim varır
ne düzeltmeye gücüm yeter
meyyus bir papağan gibi tenhada bırakılmış
harıl harıl*

içimdeki bozgunla söyleşirim

İkinci yenicilerden Turgut Uyar, 1970 yılında bir şiir kitabı yayımlar. Adı "Divan"dır. Divan, bilindiği gibi Divan şairlerinin şiirlerini topladıkları el yazması kitaplara denir. "Divan edebiyatı" adı da buradan gelmektedir. Turgut Uyar'ın bu kitabının ilk şiirinin adı - klasik bir divanda da en başa konan- "Münacat"tır. Şair bu şiirinde Tanrı'ya seslenir:

*birden hatırladık seninle buluşamadığımız günleri
gel ey büyük bakış yüce suskunluk gel artık beri*

Şiir, tipik ikinci yeni şiiridir. Kapalı bir anlatım, yeni imgeler... Kısacası yeni bir divandır bu. Turgut Uyar, gazelin 'bütün güzelliği'ne değil, 'beyit güzelliği'ne önem veren özelliğinden sık sık yararlanır. Özellikle "Salihat-ı Nisvandan Saffet Hanımefendi'ye" adlı şiirinde yaşlı bir insanın geçmişi kopuk köpük hatırlamasıyla Divan şiirinin parça bütünlüğünü önemseme anlayışı birbiriyle örtüşür, ortaya başarılı bir şiir çıkar:

*hatırlarım bir akşam bir yokuşa durmuştum
iri atlarınız macardı dantelleriniz alman*

*ne göksuda bülbül dinlemek ne abdulhak şinasi bey
ıplık bir sevgi geçerdi arasına içimden o zaman*

*siz ne zaman öldünüz allahaşkına yani ne zaman
kirlî karlar bile erimemiştir haber yoktu nisandan
(...)*

*mevlûtlar okunur dalgalar kahr bir geminin ardından
öldüm ben saffet hanımefendi salihat-ı nisvandan*

Geleneğe yaslanan ve onu yenileyerek günümüze taşıyan en önemli şairlerden biri de Sezai Karakoç'tur. Şair, "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" adlı şiirine şöyle başlar:

*Gelin gülle başlayalım şiire atalara uyarak
Baharı kollayarak girelim kelimeler ülkesine*

Bu bir çağrıdır aynı zamanda insanlara. Sezai Karakoç'un "Gazel" şiirinde de "gül" ve "bülbül" mazmunlarıyla karşılaşırız:

*Rüzgâr ıydı titredi çiğ gül düştü
Tutunduğu dalı tutuşturup bülbül düştü*

Sezai Karakoç'un "Hızır Kırk Saat"ten "Alın yazısı Saañ"ne uzanan şiir serüveninde geleneğin derinliklerinden gelen gürlü ve güçlü sesi, bir "diriliş muştusu" gibi kendini duyumsatır. Şair, ayrıca Arap, İran ve Türk Divan edebiyatlarında birçok şair tarafından

defalarca işlenmiş, Nizami'nin, Molla Cami'nin, bizdeyse Fuzulî'nin en güzel örneklerini verdikleri Leylâ ile Mecnun mesnevîsini yazmak gibi zorlu bir işe soyunmuş ve bu bilenen öyküyü yeniden yorumlayarak edebiyatımıza yepyeni ve çağdaş bir "*Leylâ ile Mecnun*" mesnevîsi kazandırmıştır.

Osman Sarı'nın "*Bir Savaşçıdır Kalbim*" adlı şiir kitabındaki şiirleri genellikle gazel adını taşır: "*Bir Leylâ Gazeli*", "*Kurşun Gazeli*", "*Senin Gidişine Bir Gazel Denemesi*", "*Kırgın Gönül Gazeli*" vs. Bunlardan biri de onun güldestelere de girmiş olan ünlü "*Taş Gazeli*"dir:

*Taş taş değil bağrındır taş senin
Nereni nasıl yaksın söyle bu ateş senin*

(...)

*Kazmayı kayalara değil kalplere vur ey
Ferhat niçindir kırdığın bunca taş senin*

(...)

*Ölüm sendendir bana nedir taşlamak beni
Bana güldür çiçektir attığın her taş senin*

*Gözünü dikme taşta işte parça parçadır
Şimşektir bir bakışın dayanır mı taş senin*

(...)

Görüldüğü gibi bu uzun şiirin birçok beyitini atladığımız halde, şiir kendinden bir şey kaybetmiyor. Çünkü tıpkı Divan şiirinde olduğu gibi bütün güzelliğine değil, beyit güzelliğine önem verilmiş, dolayısıyla anlam, beyit içinde başlayıp yine beyitte bitiyor. Ayrıca beyitlerde "*Ferhat ile Şirin*" hikâyesinden, Hz. Musa kıssasına kadar birçok olaya telmihler yapılmış. Bunlar Divan şairlerinin ortak kaynaklarıdır.

Öğretmeni ve ustası Necatigil gibi genç kuşakları, -özelikle de 80 kuşağı ve sonrası şairlerini etkilemiş olan Hilmi Yavuz, "*Bakış Kuşu*"ndan "*Akşam Şiirleri*"ne kadar, gelenekten yararlanmayı kendine vazgeçilmez bir düstur hâline getirmiştir. Onun "*Kalp Kalesi*" adlı şiirinden bir bölüm alalım:

*kalp kalesi! Sen yaşlı Söz'ün
kopar zincirlerini
hem oğlun hem mahpusun
olan Söz bu! Kanadını aç
atım, geç ateşi ve... Hüsün*

Hilmi Yavuz, bu şiirinde "*Söz*" ve "*Hüsün*" sözcüklerinin ilk harflerini büyük yazmış ve bu sözcüklere gelen çekim eklerini de kesme işaretiyle ayırmıştır. Yani "*söz*" ile "*güzellik*" anlamına gelen "*hüsün*" özel isim olarak kullanılmış, teşhis sanatı yapılmıştır. Asıl ilginç, bu iki soyut kavramın 18. Yüzyıl Divan şairi *Şeyh Galip*'in ünlü "*Hüsni ü Aşk*" mesnevîsinin birer kahramanı olmalarıdır. Alegorik bir yapıt olan "*Hüsni ü Aşk*"ta, öykünün kahramanı aşk, Hüsni'e (Tann'ya) kavuşmaya çalışır. Araya birçok engel girer. Aşk'ı bu zorluklardan her seferinde Sühan, yani söz kurtarır. Bu engellerden biri ateş denizini geçmektir. Aşk, bu denizi sevgilisi Hüsni'nin Sühan'la gönderdiği atla aşar. Daha birçok olaydan sonra Aşk, Hüsni'e kavuşur, yani "*fenafillah*"a erişir. *Hilmi Yavuz*'ün yukarıdaki dizelerinde bu olaylara telmihler vardır.

Ahmet Necdeti'nin "*Ne Çok Enkaz*" kitabında "*gazel*" ve "*güzelleme*"yi çağrıştıran "*Gazelleme*" adlı bir bölüm bulunur. Şair, bu bölümde heceyle yazdığı gazellerine yer verir. İşte onlardan biri:

*mecnun'un tekiyim ben leylâ'ya boşvermişim
seni sevdada bulmuş sevdaya boşvermişim
nice bir âşinayla kâm alıp gülistandan*

tenhâda gül kurutmuş goncaya boyvermişim
(...)

İlk beyitin birinci ve ikinci dizelerinde "*Leyla vü Mecnun*" mesnevîsinden yararlanılmıştır. Fuzulî, bu ünlü mesnevîsinde devesi kaybolan Leyla'yla Mecnun'u çölde karşılaştırır. Mecnun, Leyla'yı tanımaz ve:

Ger men men isem nesen sen ey yâr
Ger sen sen isen neyem men-i zâ

der. Leylâ, Mecnun'un kemâl derecesine eriştiğini anlar ve bu arada kendisini aramaya gelen adamla geri döner.

Gülten Akın da yeni şiir kitabı "*Sessiz Arka Bahçeler*"de bu olaydan et-kilenmiş olacak ki "*Leyla*" adlı şu küçük şiiri yazmış:

"Sen Leyla değilsin" dedi Mecnun
kavuştuğu andı

çıldırılmış sanıldı

Sefa Kaplan'ın da "*Tarz-ı Cedid Üzre Gazeller*"i vardır. Bu yeni tarz gazellerinden olan "*Ankebu*"ta şair, dili Halk, biçimi Divan şiirinden getirerek 20. Yüzyılın sonlarından 13. Yüzyıla selâm gönderir:

kafdağı'nı aşan bulut anan baban sağ mıdır
beynindeki görklü tırpan bir uluca dağ mıdır
(...)

sefa'mız ne olmakta deyüben gelir bir gün
can dostum kan kardaşım yunus emre sağ mıdır

Metin Altuok'un "*Süveyda*"sında da heceyle yazılmış gazeller vardır. Kitaba adını veren "süveyda" sözcüğü de Divan şiirinde sık sık geçer, "*kalbin ortasında olduğuna inanılan kara benek*" demektir. İlahî aşk burada tecelli eder. *Naîf*'de bu sözcük bakın nasıl geçiyor:

Ol dağ-ı cünûnuz ki süveydâda nihânız

Günümüz Türkçesiyle söyleyecek olursak "*Biz süveydada gizlenmiş delilik (aşk) yararıyız.*" diyebiliriz.

Tuğrul Tanyolun "*Sudaki Ankâ*" şiirinde geçen şu dizeler:

bahçelerden akardı ince bir kanûn renginde
güller ve güllere sürtünüp tutuşan rüzgâr

bize, aynı zamanda şair olan II. Selim'in şu ünlü dizelerini çağrıştırmaktadır:

biz bülbül-i muhrikde mi gülzâr-ı firâkız
âteş kesilir geçse sabâ gülşenimizden

İsmail Karakurtun "*Simurg*" adlı şiirinde geçen

açılan temmuzun festivali
giydiğimiz güneş ve çayırların serinlik yüküydü

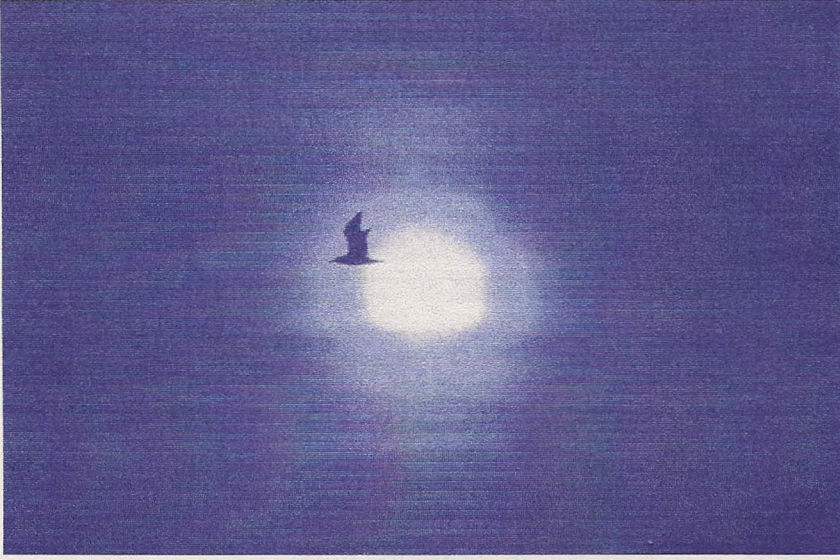
dizeleri, *Şeyh Galip*'in "*Hüsni ü Aşk*" 'ında geçen

Giydikleri âftâb-ı temmûz
İçtikleri şule-i cihan-sûz

dizelerinden esinlenerek yazılmıştır.

Bu örnekleri daha da çoğaltabiliriz. Hatta bu konuda kitaplar yazılabilir, yazılmalı da Ben -başta da vurgulamaya çalıştığım gibi- sonuç olarak şunları söylemek istiyorum: Divan şiiri, toptancı yargılarla bir kalemde silinip atılabilecek bir şiir değildir. Bütün iyi şairler, bu kalıttan alabildiğine yararlanmışlar, hem kendi şiirlerini, hem de günümüz şiirini renklendirip güçlendirmişlerdir. Çünkü Necatigil ustanın da dediği gibi: "*Kendimize, yani eski yüzümüze gözgü (ayna) olmamız, kendimize özgü olmamızı kolaylaştırır.*"

*Behçet Necatigil'in ifadesi.

Sana közlenmiş bir yürek bırakıyorum.* Seversin.

*Ferbat külüngünü taşlara vurdu
ben içime vurdum kimse duymadı
bir yaralı kuş çırpındı kafeste
dilimde tüy bitti tam otuz yıldır
çırpındıkça bana çarptı kanadı
çarpına çarpına düştü kanadı*

*Pencerem önünde burç döken erik
yarın toza siper içde dalları
cansız beni titrer nereden bilsin
avni nasıl koyup gelsin meclisi
adem ankara'da arif uzakta
gün tükendi atım kışner kapıda*

*Ceyhan kıyısına otursun leyla
kemik tarağını atсын sulara
yosunları saç yerine tarasın
toprağımdan toprak alsın götürsün
kurutsun elesin döksün yoğursun
yüreğine kına yaksın akşamdan*

Seydahmet Kutuzman, Elbistan, 30 yıldır içinde biriktirdiği sevdasıyla birlikte 17 Mart 1999'da, 53 yaşında ebediyete yürüdü.